

Uluslararası Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi

International Journal of Humanities and Art

<http://www.trkdergisi.com>

Araştırma Makalesi / Research Article

e-ISSN:2757-6388

trk dergisi

2025

6(2):13/34

Geliş Tarihi / Receive : 11.12. 2025

Kabul Tarihi / Accepted : 18.12. 2025

Çağdaş Anlatının En Yalın Hâli: Küçürek Öykü Biçimindeki Atasözleri ve Bunların Ana Dili Öğretimindeki Eğitsel İşlevi

The Simplest Form of Contemporary Narrative: Proverbs in the Form of Mini-Stories and Their Educational Function in Mother Tongue Teaching

Kerim TUZCU

Dr. Öğr. Üyesi, Siirt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı

Assistant Professor, Siirt University, Faculty of Education, Department of Turkish Language Education

kerimtuzcu@hotmail.com

Orcid ID: 0000-0001-8432-2602

Atıf/Cite as: Tuzcu, K.(2025). Çağdaş Anlatının En Yalın Hâli: Küçürek Öykü Biçimindeki Atasözleri ve Bunların Ana Dili Öğretimindeki Eğitsel İşlevi: Atasözü Biçimindeki Küçürek Öyküler. *Trk Dergisi*,6(2),13-33.

İntihal /Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından ve bir intihal programında incelenmiş intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two reviewers and in a plagiarism program and has been confirmed to be free of plagiarism.

Kerim TUZCU

Çağdaş Anlatının En Yalın Hâli: Küçürek Öykü Biçimindeki Atasözleri ve Bunların Ana Dili Öğretimindeki Eğitsel İşlevi

Öz

Modern çağın her alandaki hızlı gelişimi ve bunun yanında yoğun bilgi akışıyla şekillenen unsurları, edebî anlatım biçimlerini de dönüşüme uğratmış ve bu süreç, mini öykü gibi minimal türlerin gelişmesine zemin hazırlamıştır. Hemen her alanda “hız ve haz”, toplumları ve toplumun üyelerini nerdeyse çepeçevre kuşatmış durumdadır. Bu kuşatılmışlıktan edebiyat ve anlatı da payını almıştır. Fakat bu az kelimeyle derin anlam oluşturma ilkesine dayalı bu özlü anlatım geleneği, Türk kültüründe atasözleri ve deyişler vasıtasıyla zaten asırlardır vardır ve hâlen de yaşamaktadır. Bu araştırmanın temel hedefi, çağdaş anlatının en sâde şekli olarak kabul edilen “mini öykü şeklindeki atasözlerinin” yapısal niteliklerini incelemek ve bu metinlerin ana dili eğitimindeki eğitsel işlevini gözler önüne sermektir. Nitel araştırma yöntemlerinden belge taraması ve tanımlayıcı içerik çözümlemesi modelini temel alan çalışmada, bilhassa diyalog, iç konuşma ve hikâye kurgusu içeren “öyküleyici atasözleri” ile güncel mini öyküler karşılaştırmalı biçimde ele alınmıştır. Gerçekleştirilen değerlendirmeler, bahsi geçen atasözlerinin tıpkı mini öyküler gibi ekonomik anlatım, yoğunlaştırılmış içerik, sembolik derinlik ve okuyucu katkısı gerektiren boşluklar içerdiğini ortaya koymaktadır. Bu çerçevede atasözleri, sadece kalıplaşmış ifadeler değil, ardında bir hikâye örgüsü ve karakter evreni barındıran mikro anlatılar şeklinde değerlendirilmiştir. Araştırma, bu iki tür arasındaki yapısal ve işlevsel benzerlikten yola çıkarak ana dili eğitiminde kullanılabilecek yenilikçi bir öğretim metodolojisi sunmaktadır. Sonuçlar, atasözlerinin mini öykü biçiminde yeniden yorumlanmasının veya tahlil edilmesinin; öğrencilerin yazma, okuma, yenilikçi düşünme, dilsel farkındalık ve kültürel hafıza oluşturma süreçlerine çok boyutlu faydalar sağladığını göstermektedir. Neticede bu çalışma, geleneksel sözel kültür öğeleri ile çağdaş anlatım teknikleri arasında eğitimsel bir bağlantı kurarak dil öğretimi süreçlerine işlevsel, estetik ve disiplinlerarası bir materyal geliştirme yaklaşımı önermektedir.

Anahtar Kelimeler: Küçürek öykü, Atasözleri, Ana dili eğitimi, Minimal anlatı.

"Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi"
"International Journal of Humanities and Art "
[trk dergisi/2025]

e-ISSN:2757-6388

Cilt/Volume:6

Sayı/Issue:2

Çağdaş Anlatının En Yalın Hâli: Küçürek Öykü Biçimindeki Atasözleri ve Bunların Ana Dili Öğretimindeki Eğitsel İşlevi

The Simplest Form of Contemporary Narrative: Proverbs in the Form of Mini-Stories and Their Educational Function in Mother Tongue Teaching Abstract

The rapid development of the modern age in every field, along with the intense flow of information, has transformed literary forms of expression, paving the way for the development of minimalist genres such as the mini-story. In almost every area, "speed and pleasure" have almost completely enveloped societies and their members. Literature and narrative have also been affected by this. However, this concise narrative tradition, based on the principle of creating profound meaning with few words, has existed in Turkish culture for centuries through proverbs and sayings, and continues to thrive. The main objective of this research is to examine the structural characteristics of "proverbs in the form of mini-stories," considered the simplest form of contemporary narrative, and to reveal the educational function of these texts in mother tongue education. Based on qualitative research methods, specifically document analysis and descriptive content analysis, the study comparatively examines "narrative proverbs" that contain dialogue, internal monologue, and story structure, as well as contemporary mini-stories. The evaluations conducted reveal that the aforementioned proverbs, much like mini-stories, contain economical expression, condensed content, symbolic depth, and gaps requiring reader input. In this context, proverbs are considered not merely fixed expressions, but micro-narratives containing a storyline and a universe of characters. Based on the structural and functional similarities between these two types, the research presents an innovative teaching methodology that can be used in native language education. The results show that reinterpreting or analyzing proverbs in the form of mini-stories provides multifaceted benefits to students' writing, reading, innovative thinking, linguistic awareness, and cultural memory development processes. Ultimately, this study proposes a functional, aesthetic, and interdisciplinary approach to developing educational materials for language teaching processes by establishing an educational link between traditional oral culture elements and contemporary narrative techniques.

Keywords: Short story, Proverbs, Mother tongue education, Minimal narrative.

"Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi"
"International Journal of Humanities and Art "
[trk dergisi/2025]

e-ISSN:2757-6388

Cilt/Volume:6

Sayı/Issue:2

Giriş

Çağdaş dünyada hayatın ritminin hızlanması, zamanın âdeta tüketilen bir nesneye dönüşmesi ve bilginin son derece hızlı ve yoğun bir biçimde insan hayatına girmesi, edebî anlatı biçimlerini de kaçınılmaz olarak etkilemiş ve dönüştürmüştür. Bilinçli veya bilinçsiz fark etmeksizin okurun dikkat süresinin kısalması, okuma alışkanlıklarının giderek sanal ortamlara kayması, uzun soluklu roman ve klasik hikâye türlerinin yanında daha kısa, yoğun ve çarpıcı anlatıların öne çıkmasına zemin hazırlamıştır. Türk edebiyatında "küçürek öykü" olarak adlandırılan; dünya edebiyatında ise "flash fiction", "micro fiction", "short-short story", "sudden fiction", "very short story" gibi çeşitli adlarla anılan anlatı türü, bu dönüşümün hem estetik hem de sosyokültürel bir yansıması olarak kabul edilebilir (Canbaz Yumuşak, 2013; Korkmaz & Deveci, 2011; Lomax, 2025; Shapard & Thomas, 1989; Tosuner, 1997).

Minimal anlatının kökleri yalnızca modern edebiyatın biçimsel ve estetik arayışlarıyla sınırlı değildir. Bu anlatı biçimi, asırlar boyunca sözlü kültürün hafızasında birikerek günümüze ulaşan atasözleri, deyimler, meseller, menkıbeler gibi kısa, yoğun ve ezgisel söz varlığı unsurlarına kadar uzanmaktadır (Beyitoğlu, 2023; Taşdelen, 2013). Bugün küçürek öykü için kullanılan özlülük, yoğunluk, eksilteli yapı, çağrışıma açık anlam boşlukları, anı dondurma, imge ve metafor zenginliği gibi pek çok nitelik esasen atasözleri ve deyimlerde yüzyıllardır varlığını sürdüren özelliklerdir (Beyitoğlu, 2023; Korkmaz & Deveci, 2011). Dolayısıyla küçürek öykü, bir yönüyle modern zamanların yeniden keşfettiği kadim bir anlatma tarzı olarak da düşünülebilir.

Atasözleri, bir toplumun ortak deneyimlerini, değerlerini ve dünya tasavvurunu kısa, yoğun, çoğu zaman mecaz yüklü ve kalıplaşmış sözlerle ifade eden, arkasında hikâye taşıyan özdeyişler olarak nitelendirilebilir. Başka bir ifadeyle, atasözleri geleneksel kültürün küçürek öyküleri, geçmiş zamanların minimal anlatılarıdır. Çok sayıda deyim ve atasözü, yüzeyde birkaç kelimeden ibaretmiş gibi görünse de ardında bir olay örgüsü, belirgin ya da imâ edilen karakterler dünyası ve dramatik bir sahne barındırır; bu sahne zamanla yoğunlaştırılmış ve kalıplaştırılmış bir dilsel ifadenin içine sıkışmıştır (Beyitoğlu, 2023; Taşdelen, 2013). Bu yönüyle atasözleri hem anlatı hem de dilsel kalıp olma özelliklerini aynı anda taşıyan, çift katmanlı metinlerdir.

Yapılan çalışmalar, atasözlerinin dil ve kültür aktarımındaki güçlü rolüne özellikle dikkat çekmektedir. Kısa ve özlü yapıları sayesinde atasözleri, ferdin dilsel uygulamalarla katılımını kolaylaştıran; anlamı, hatırlanabilir ve tekrar edilebilir biçimlerde sunan önemli araçlar olarak değerlendirilmektedir. Bu çalışmalar, atasözlerinin çocuk edebiyatı, dil eğitimi ve kültür aktarımı bağlamında üstlendikleri işlevleri ayrıntılı biçimde ortaya koymakta; onları yalnızca halkbilimi unsurlar olmaktan

Çağdaş Anlatının En Yalın Hâli: Küçürek Öykü Biçimindeki Atasözleri ve Bunların Ana Dili Öğretimindeki Eğitsel İşlevi

çıkarıp eğitsel birer kaynak olarak konumlandırmaktadır (Hayran, 2017; Pop Zarieva & Iliev, 2016; Wu, 2019; Yan & Zhao, 2019). Elde edilen bulgular, atasözlerinin hem ana dili eğitiminde hem de yabancı/ikinci dil öğretiminde bilişsel, dilsel ve kültürel açılardan son derece güçlü bir eğitimsel potansiyele sahip olduğunu göstermektedir.

Bu çalışmanın amacı, çağdaş anlatının en yalın biçimi olarak görülebilecek küçürek öykü biçimindeki atasözlerinin, ana dili eğitiminde ne tür eğitsel işlevler üstlenebileceğini ortaya koymaktır. Çalışmanın hareket noktası, şu iki katmanlı öncül üzerinden temellendirilmiştir:

- Küçürek öykü; az sözle çok şey anlatma, eksilteli yapı, yoğun anlam, çağrışıma dayalı boşluklar ve imgesel zenginlik gibi nitelikleriyle modern edebiyatın minimal anlatı türüdür (Canbaz Yumuşak, 2013; Korkmaz & Deveci, 2011; Lomax, 2025; Shapard & Thomas, 1989; Tosuner, 1997).
- Atasözleri ve deyimler ise kısa ve özlü olmalarına karşın, arkalarında birer mini anlatı, yani sıkıştırılmış birer hikâye barındıran kültürel ürünlerdir; bu sebeple "küçürek hikâyeler" olarak okunmaya son derece elverişlidirler (Beyitoğlu, 2023; Taşdelen, 2013).

Bu iki biçimin kesişim alanı, çalışmada "küçürek öykü biçimindeki atasözleri" olarak adlandırılmaktadır. Çalışmada özellikle tahkiyeli öykü niteliği baskın olan, diyalog ve monolog yapıları içeren atasözleri odağa alınmakta; bu atasözlerinin küçürek öykü biçimine yaklaşan yönleri incelenmektedir. Söz konusu biçimin ana dili eğitiminde yazma, okuma, konuşma, yenilikçi düşünme, dil bilinci ve kültürel aktarım vb. açılardan ne tür eğitsel işlevler üstlenebileceği tartışılmaktadır. Bu tartışma, atasözlerinin yalnızca anlamı ezberlenecek kalıplar değil, aynı zamanda çözümlemeye, yeniden yazmaya, dönüştürmeye ve farklılaştırılmış biçimde kullanmaya açık küçük metinler olduğuna dikkat çekmektedir.

Çalışmanın önemi, çağdaş edebiyatın minimal türlerinden biri olan küçürek öykü ile geleneksel sözlü kültür ürünleri olan atasözleri ve deyimler arasında kurulan yapısal ve işlevsel ilişkinin ortaya çıkarılmasıdır. Bu ilişki sayesinde, ana dili eğitiminde özgün ve yoğunlaştırılmış öğretim materyali tasarlama imkânı doğmaktadır. Küçürek öykü estetiğini taşıyan atasözleri hem metin çözümleme hem de metin üretme süreçlerinde kullanılabilecek esnek birer öğretim aracı hâline gelebilmektedir. Bu bağlamda, farklı yaş ve dil düzeylerindeki öğrenciler için uyarlanabilecek etkinlik ve stratejilere yönelik kuramsal ve uygulamalı bir çerçeve sunulmaktadır. Böylelikle çalışma hem dil eğitimi alanına hem de edebiyat eğitimi ve kültürel aktarım çalışmalarına bir katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Kerim TUZCU

Kuramsal Çerçeve

Küçürek Öykünün Edebiyat Kuramındaki Yeri

Türk edebiyatında "küçürek öykü" terimini sistemli biçimde ilk kullanan ve türü kavramsal çerçevesiyle ortaya koyan isimlerin başında Ramazan Korkmaz gelir. Korkmaz'a göre küçürek öykü, "en kısa tahkiyevî anlatım" biçimidir; yüz sözcüğü geçmeyen, çoğu zaman tek sahne, tek an, tek durum üzerine kurulu, yoğun ve eksiltili kısa anlatılardır (Korkmaz, 2011).

Küçürek öykü, yalnızca hacimsel bir kısalık değil, "az kelimeyle çok şey anlatma sanatı", yoğunluk ve imgesel derinlik demektir (Korkmaz, 2011). Shapard ve Thomas (1989), bu öyküleri "bir kalp atışı süresinde okunan ama etkisi uzun süren" metinler olarak betimler. Tosuner (1997) bu türü "çılgılık" metaforuyla, Edgü (1997, s. 38) ise "yalnızca bir ânın saptaması olan öykücükler" olarak nitelendirir.

Dünya edebiyatında "flash fiction" üzerine hazırlanan çalışmalar (Lomax, 2025), bu türü; karakter ve olay açısından "tamamlanmışlık" hissi veren, ancak bunu son derece sınırlı sözcük sayısı ile başarabilen, çoklu görev, belirgin ayrıntı kullanımı, zamanın sıkıştırılması, belirsizlik ve beklenmedik son gibi tekniklere yaslanan bir anlatı biçimi olarak tanımlar.

Yapısal açıdan küçürek öykü, klasik öykünün giriş-gelişme-sonuç örgüsüne bağlı olmak zorunda değildir. Türün temel özellikleri şöyle özetlenebilir (Canbaz Yumuşak, 2013; Korkmaz & Deveci, 2011; Lomax, 2025; Özcan, 2013):

- Eksiltili anlatım,
- Yoğun ve imgesel dil,
- Olay örgüsünün doruğuna yakın bir noktadan başlayıp hızla kesilen anlatı yapısı,
- Okurun hayal gücüne ve zihinsel katılımına geniş alan açan boşluklar,
- Tek sahne, tek an, tek durum etrafında örülmüş yapı,
- Kısa hacme rağmen "tam ve anlamlı" bir hikâye etkisi.

Hemingway'in "Buzdağı Teorisi", küçürek öykü poetikasını anlamak açısından önemlidir. Yazarın bildiği birçok şeyi metnin dışına atlayarak yazması, okurun bu "gizli katmanları" sezmesine ve metnin derinliğini kendi zihninde kurmasına yol açar (Hemingway, 2002). Eco'nun (1989) "Açık Yapıt" kavramı da bu bağlamda küçürek öykünün okurdan beklediği yüksek düzeyli bilişsel katılımı açıklamaktadır: Metin, ancak okurun yorumuyla tamamlanır.

Türk edebiyatında Ferit Edgü, Vüs'at O. Bener, Haydar Ergülen ve Sevim Burak gibi yazarlar, küçürek öykü biçimini deneyen ve Türkçenin imkânlarını zorlayan öncü isimler olarak öne çıkmaktadır (Korkmaz &

Çağdaş Anlatının En Yalın Hâli: Küçürek Öykü Biçimindeki Atasözleri ve Bunların Ana Dili Öğretimindeki Eğitsel İşlevi

Deveci, 2011). Söz konusu yazarlar küçürek öyküyü bir bakıma kişilerin zamansızlık ve yurtsuzluk sorunlarının metinleşmesi olarak görürler.

Parçalanma, Yurtsuzluk ve Hiçlik Duygusu

Küçürek öykü yalnızca hacimsel açıdan değil, içerik ve tematik düzlemde de çağdaş ve modernizm sonrası insanın ruh hâlini, "yurtsuzluk", "hiçlik", "yabancılaşma" gibi durumları yansıtır. 2000-2010 arasındaki Türkçe küçürek öykülerin incelendiği çalışmada (Kurt, 2015), bu öykü türündeki postmodern izler; parçalanmış benlik, kurgusallığın farkında olan anlatı kişilerinin varlığı, metinlerarasılık, oyun, ironi ve nihilist tonlarla ilişkilendirilir.

Ferit Edgü'nün küçürek öyküleri bu çerçevede önemli bir örnek alan sunar. Edgü'nün öykülerindeki nihilist-egzistansiyalist tavır, ferdin kendi iç dünyasıyla hesaplaşması, varoluşsal boşluk, mekân ve aidiyet sorunları üzerinden çözülür. "Yolculuk" ve "yurtsuzluk" izleği, küçürek öykünün dar hacmine rağmen son derece yoğun bir anlam katmanını taşıyabildiğini gösterir (Şahin, 2014). Keskin (2013)'e göre küçürek öykü, ferdin kendini ve insanlığı seçme/reddetme çıkmazı bağlamında ele alınır. Öykünün kısıllığı, tematik derinliğini azaltmak bir yana, yoğunlaştırılmış bir varoluş sorgulamasına imkân verir.

Dilbilimsel, Kültürel ve Eğitsel İşlevler

Atasözleri, geçmiş kuşakların deneyim ve gözlemlerinin damıtılmış, kalıplaşmış, çoğu zaman mecazlı ve ritmik ifadelerle gelecek kuşaklara aktarıldığı anonim söz varlığı unsurlarıdır. Baltacıoğlu'na (1994, s. 190) göre atasözleri yalnızca dikkate değer sözler değil, "yalanlanamayacak derecede doğru ve nesnel bilgiler"dir. Atasözleri tarihsel süreçte "atalar sözü", "sav" (Divanü Lügati't-Türk'te), "mesel", "darb-ı mesel", "durûb-ı emsâl" gibi terimlerle anılmış; dil devrimi sonrası "atasözü" adıyla yerleşmiştir (Parlatır, 2010).

Atasözleri biçimsel açıdan:

- Kısa ve kalıplaşmış,
- Sözcükleri kolaylıkla değiştirilemeyen,
- Genellikle mecazlı ve yoğun anlamlı,
- Ritmik, uyaklı, aliterasyonlu yapılardır.

Bu yönleriyle Türkçenin ifade gücünü ve estetik imkânlarını yansıtır. Kuruluşlarında çok çeşitli söz sanatlarından, imge ve benzetmelerden yararlanılmıştır. Her ulusun atasözleri, o toplumun düşünce ve duygu yollarına dair ipuçları sunar (Hatipoğlu, 1972, s. 182).

Eğitimsel açıdan bakıldığında atasözleri, dil ve düşünce gelişimi, kültürel kimlik, değer eğitimi, iletişim becerileri ve sözlü/yazılı anlatım açısından

Kerim TUZCU

zengin bir istidat taşımaktadır. Çocuk edebiyatı ve erken yaş dil eğitimi bağlamında yapılan çalışmalar, atasözleri ve deyimlerin çocukların kelime dağarcığı, anlama becerisi, bilişsel ve sosyal yönelimleri üzerinde önemli etkileri olduğunu gösterir (Hayran, 2017). Yine atasözleri; okuma, dinleme, konuşma ve yazma becerilerini destekleyen, dilin kullanımlık ve kültürel boyutunu görünür kılan metinlerdir (Baş, 2002; Özdemir, 2018; Sever, 2015).

Qiling Wu'nun (2019) İngilizce ve Çince atasözlerini Natural Semantic Metalanguage (NSM) yaklaşımıyla incelediği çalışması ise atasözlerinin evrensel anlam kategorileri bağlamında analiz edilebileceğini, böylece dil-kültür ilişkisinin daha somut biçimde ortaya konulabileceğini göstermektedir. NSM yaklaşımı, atasözlerinin temel anlam bileşenlerini çözümleyerek, dil öğrenenlerin bu yoğun söylemleri daha kolay kavramasına ve içselleştirmesine imkân tanır (Wu, 2019). Bu yöntem, Türkçe atasözlerinin de anlam bileşenlerine ayrılarak ana dili eğitimiyle bütünleştirilmesi açısından dikkate değerdir.

Küçürek Öykü ve Atasözlerinin Ortak Özellikleri

Küçürek öykü ile atasözleri (ve deyimler) arasında anlatıbilimsel açıdan dikkate değer yapısal ve işlevsel benzerlikler bulunmaktadır. Özellikle "öykü biçimindeki" ya da "tahkiyeli" atasözleri bu kesişimi açıkça gösterir. Bu tür atasözleri; Bozkaplan (2007) tarafından "tahkiyeli atasözleri", Aksoy (1993) tarafından "öykü biçimindeki atasözleri", Parlatır (2007) tarafından "söyleşmece", Şen (2015) tarafından ise "muhabereci atasözleri" olarak adlandırılmıştır.

Bu atasözleri genellikle:

- Kısa diyalog veya monolog biçiminde kurulmuş,
- Bir olayı ya da durumu "an" a odaklanarak anlatan,
- En az iki durumu karşılaştırmalı biçimde içeren,
- Çoğu kez hayvanların, bitkilerin ve nesnelerin konuşturulmasına dayalı,
- İç içe geçmiş cümlelerden oluşan yapılardır (Beyitoğlu, 2023; Parlatır, 2010; Taşdelen, 2013). Mesela:
- "Ağaca balta vurmuşlar; 'Sapı bedenimden.' demiş." (Parlatır, 2010, s. 63).
- "Bülbülü altın kafese koymuşlar, 'Ah vatanım.' demiş." (Parlatır, 2010, s. 151).
- "Yengece, 'Niçin yan gidersin?' demişler; 'Serde kabadayılık var.' demiş." (Parlatır, 2010, s. 553).
- "Deveye 'İnişi mi seversin yokuşu mu?' demişler; 'Düz yere kıran mı girdi?' demiş." (Parlatır, 2010, s. 184).
- "Oynamasını bilmeyen kız, 'Yerim dar.' demiş; yerini genişletmişler; bu sefer 'Yenim dar.' demiş." (Parlatır, 2010, s. 449).

Çağdaş Anlatının En Yalın Hâli: Küçürek Öykü Biçimindeki Atasözleri ve Bunların Ana Dili Öğretimindeki Eğitsel İşlevi

Bu atasözleri, tek başlarına birer küçürek öyküye dönüşebilecek niteliktedir: Kısa, yoğun, eksilteli, karakter içeren, olay barındıran ve okuru boşlukları doldurmaya davet eden mikro-anlatılar... "Bülbülü altın kafese koymuşlar..." sözünde okur, özgürlük-yurtsuzluk temasını, altın/konfor ile memleket/hürriyet arasındaki gerilimi kısacık bir mikro-anlatı üzerinden algılar.

Küçürek öykü ve atasözlerinin ortak özelliklerini şöyle sıralamak mümkündür (Beyitoğlu, 2023; Canbaz Yumuşak, 2013; Korkmaz, 2011; Taşdelen, 2013):

- Özlülük ve yoğunluk: Az sözle çok şey anlatma, anlamın sıkıştırılması.
- Eksilteli yapı: Anlatının önemli bölümlerinin imâ düzeyinde bırakılması, okurun dolduracağı boşluklar.
- Anlatısallık: Olay, kişi, zaman ve mekân unsurlarının kısaltılmış biçimde de olsa varlığı.
- Anlık sahne ve doruk noktası: Olayın en kritik anının kaydedilmesi; tepki, karşılık ya da itirazın öne çıkması.
- İmgesel ve metaforik dil: Soyut kavramların somut tasvirler ve benzetmeler aracılığıyla görünür kılınması.
- Yüksek okur katılımı: Metnin anlamını tamamlamak için okurun etkin yorumlama, imgeleme ve çıkarım yapma süreçlerine ihtiyaç duyulması.
- Evrensellik potansiyeli: Yerel bir kültürden beslenmekle birlikte insanlık durumlarına dair genelleşici, evrenselleştirilebilir yargılar içermeleri.

Bu noktada, atasözlerini "geleneksel küçürek öyküler" olarak görmek hem anlatı kuramı hem de dil eğitimi açısından verimli bir kavramsal çerçeve sunmaktadır; deyimler için geliştirilen "küçürek hikâyeler" okuma önerisi (Beyitoğlu, 2023), atasözleri için kolaylıkla genelleştirilebilir.

İşlevsel Dil Öğretimi, Kültürel Aktarım, Bilişsel Gelişim

Bireyden başlayarak tüm toplumu ve sonunda milleti inşa etme kuvvetine sahip önemli bir kültür vasıtası olan dil; ait olduğu millete göre şekil, telaffuz ve anlam bakımından farklılıklar gösterir (Bacaklı, 2016, s. 3260). Bu bakımdan özgün bir yapıya sahip olan dil, sadece bir iletişim aracı değil, aynı zamanda o dili konuşan toplumun kültürel belleği, değerler sistemi ve düşünme biçimlerinin de taşıyıcısıdır. Bu sebeple ana dili eğitimi, dilsel yetkinliğin ötesinde kültürel farkındalık, değer eğitimi ve bilişsel gelişimle de sıkı sıkıya bağlıdır. Çağdaş dil eğitim yaklaşımları, edebî metinlerin "özgün dil girdisi" ve "kültürel bağlam" sunan yapısını merkeze almaktadır (Collie & Slater, 1987; Nuttall, 1996; İltar, & Açıık, 2019).

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda dört temel beceri (dinleme, konuşma, okuma, yazma), anlama ve anlatma boyutları altında ele alınmakta; yazma

Kerim TUZCU

becerisi, "düşünme, anlama, sıralama, sınıflama, sorgulama, ilişki kurma, analiz-sentez yapma ve değerlendirme gibi zihinsel becerilerin geliştirilmesinde" kilit bir işlev üstlenmektedir (MEB, 2019). Buna karşın, günlük yaşamda yazmaya ayrılan sürenin görece düşük olması (Yılmaz, 2006) ve yazmanın zahmetli görülmesi, bu becerinin gelişmesini zorlaştırmaktadır (Demirel, 2003).

Edebi metinler ve atasözleri, bu noktada hem dil bilincini geliştiren hem de yazma, okuma ve konuşma becerilerini teşvik eden güçlü araçlardır (Baş, 2002; Özdemir, 2018; Sever, 2015; Taşdelen, 2013). Edebî metinler, içerdiği boşluklar ve çok katmanlı anlam yapılarıyla öğrenciyi edilgen alıcı olmaktan çıkarak metni anlamlandıran faal katılımcıya dönüştürür. Atasözleri ise az sözle çok şey söyleme, ikna etme, kanıt sunma, estetik yoğunluk gibi özellikleriyle özellikle yazma ve konuşma eğitiminde kullanılabilecek son derece verimli bir malzemedir (Baş, 2002; Batur & Gölcü, 2013).

Küçürek öykü, bu bağlamda yenilikçi ve buluşçu yazma eğitiminde özel bir yer tutar. Türkçe eğitiminde yenilikçi yazma becerisini geliştirmeye yönelik çalışmalarda, küçürek öykülerin öğrencilerin hayal gücünü harekete geçirdiği, yazma eylemine girişte motivasyon sağladığı; dilsel ekonomi, soyutlama ve imge kurma becerilerini geliştirdiği belirtilmiştir. Bu yönüyle küçürek öykü, atasözleriyle birlikte düşünüldüğünde, ana dili eğitiminde güçlü bir yöntemsel araç hâline gelir.

Yöntem

Araştırma Deseni / Modeli

Bu çalışma, küçürek öykü biçimindeki atasözlerinin ana dili eğitimindeki eğitsel işlevini ortaya koymayı amaçlayan nitel bir araştırmadır. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi ve betimsel/yorumlayıcı içerik analizi tekniklerine dayanmaktadır (Balcı, 2016; Karasar, 2005; Yıldırım & Şimşek, 2016). Metinsel boyutu güçlü olan bu tür çalışmalarda doküman incelemesi, kuramsal çerçeve oluşturma ve pedagojik çıkarımlar üretme açısından elverişli bir yöntemdir (Bowen, 2009).

Veri Kaynakları ve Çalışmanın Sınırlılıkları

Ayrıca, Parlatır'ın (2010) atasözü derlemesinden seçilen, "demiş, dedi, diye" kalıbıyla diyalog/monolog biçiminde kurulmuş; hayvanların, nesnelerin, bitkilerin konuşturulduğu, kısa bir öyküyü çağrıştıran atasözleri (ör. "Ağaca balta vurmuşlar; 'Sapı bedenimden.' demiş."; "Bülbülü altın kafese koymuşlar, 'Ah vatanım.' demiş." vb.) çalışma kapsamında odak veri olarak ele alınmıştır.

Veri Analizi

Veriler, tematik içerik analizi ve betimsel analiz teknikleriyle çözümlenmiştir (Bowen, 2009). Analiz süreci şu aşamalardan oluşmuştur:

	"Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi"	e-ISSN:2757-6388
	"International Journal of Humanities and Art "	Cilt/Volume:6
	[trk dergisi/2025]	Sayı/Issue:2

Çağdaş Anlatının En Yalın Hâli: Küçürek Öykü Biçimindeki Atasözleri ve Bunların Ana Dili Öğretimindeki Eğitsel İşlevi

-Küçürek öykü ve atasözlerinin yapısal özelliklerinin belirlenmesi (kısalık, yoğunluk, eksiltili anlatım, karakter, olay, diyalog, sahneleme vb.) (Beyitoğlu, 2023; Canbaz Yumuşak, 2013; Korkmaz, 2007; Taşdelen, 2013).

-Tahkiyeli ve küçürek öykü biçimine yakın atasözlerinin tematik kodlaması (özgürlük, emek, dayanışma, öz eleştiri, eğitim, kültürel değerler).

-Bu özelliklerin, Avrupa Diller İçin Ortak Başvuru Metni (CEFR) ve Türkçe Öğretim Programı (MEB, 2019) kazanımlarıyla ilişkilendirilmesi (Council of Europe, 2020).

-Dil öğretimi literatüründeki çalışmalarla (Hayran, 2017; Malik Al-Mutalabi, 2019; Pop Zarieva & Iliev, 2016; Wu, 2019; Yan & Zhao, 2019) karşılaştırmalı okuma yoluyla eğitsel çıkarımların geliştirilmesi.

Bulgular

Küçürek Öykülerin Atasözleriyle Ortak Yapısal Özellikleri

Analizler, küçürek öykü ile belirli bir grup atasözünün (tahkiyeli, muhavereli, öykü biçimindeki atasözleri) yapısal bakımdan önemli benzerlikler taşıdığını göstermektedir:

Kısalık ve yoğunluk:

Hem küçürek öyküler hem de atasözleri, kısa hacimlerine rağmen yoğun bir anlam yükü taşırlar (Canbaz Yumuşak, 2013; Korkmaz, 2007; Shapard & Thomas, 1989). Lomax'ın (2025) "flash fiction" için belirttiği "tam ve anlamlı hikâye"yi minimal hacimle anlatabilme becerisi, tek cümlelik atasözleri için de geçerlidir. "Bülbülü altın kafese koymuşlar, 'Ah vatanım.' demiş." atasözü, özgürlük ve yurt kavramına dair uzun bir hikâyenin damıtılmış hâlidir.

Eksiltili anlatım ve boşluklar:

Küçürek öyküde olduğu gibi tahkiyeli atasözlerinde de geçmiş ve gelecek olaylar ima edilir; okur, söylenmeyeni kurgulamaya davet edilir (Hemingway, 2002; Nuttall, 1996; Özcan, 2013). "Ağaca balta vurmuşlar; 'Sapı bedenimden.' demiş." atasözünde, insanın kendi eliyle kendi felaketini hazırlaması teması, kısa bir diyalogla sezdirilir; olayın öncesi ve sonrası okurun zihninde tamamlanır.

Karakter ve olay örgüsü:

Birçok atasözünde karakter (bülbül, yengeç, deve, derviş, gelin, kız vb.) ve olay iç içedir. Bu yönüyle bu atasözleri, klasik öykünün "olay, kişi, zaman, mekân" unsurlarını kısaltılmış biçimde taşırlar (Korkmaz & Deveci, 2011; Yeşil, 2017). Aynı durum, deyimlerde saklı "küçürek hikâyeler" için de geçerlidir (Beyitoğlu, 2023).

Anlık sahne ve doruk noktası:

Kerim TUZCU

Küçürek öykünün "doruk noktasına yakın yerden başlama" özelliği (Lomax, 2025; Özcan, 2013), muhavereli atasözlerinde de görülmektedir. Atasözleri, çoğu zaman olayın en kritik anını, bir tepkiyi, bir karşılığı, bir itirazı kaydeder.

Bu benzerlikler, atasözlerini küçürek öykü biçiminde yeniden üretmeye ve eğitimsel amaçlarla kullanmaya elverişli bir zemin oluşturmaktadır.

Atasözlerinin Küçürek Öykü Biçiminde Yeniden Üretimi

Atasözlerinin küçürek öykü biçiminde ele alınması hem dil hem de edebiyat eğitimi açısından yenilikçi bir olanak sunmaktadır. Bu süreç iki yönlüdür:

Atasözünden küçürek öyküye: Öğrencilerden bir atasözünü temel alarak, bu atasözünün "arkasındaki" olayı, durumu ya da deneyimi anlatan bir küçürek öykü kaleme almaları istenebilir (Edgü, 1997; Erkaya, 2005). Mesela, "Sakla samanı, gelir zamanı." atasözünden hareketle kıtlık, israf, tasarruf gibi temaları içeren kısa bir mikro-anlatı yazdırılabilir. "Komşu komşunun külüne muhtaçtır." atasözü çevresinde dayanışma ve yardımlaşma temasını işleyen bir mahalle sahnesi kurgulanabilir. "Gelin ata binmiş 'Ya nasip, kim bilir kime münasip.' demiş." atasözünün ardındaki düğün, yolculuk, belirsizlik sahneleri oyunlaştırılabilir. Bu tür etkinlikler, öğrencilerin atasözünün soyut anlamını somut bir olay örgüsüne dönüştürerek içselleştirmesine yardım eder (Taşdelen, 2013).

Küçürek öyküden atasözüne: Ters yönde, öğrencilere kısa bir küçürek öykü verilip, bu öykünün özünü bir atasözü ile ifade etmeleri istenebilir. Böylece "az sözle çok şey söyleme", özetleme ve genelleme becerileri gelişir (Baş, 2002; Özdemir, 2018). "Çok Eski Düş" gibi metinlerden hareketle "Bu öykü sizce hangi atasözüyle özetlenebilir?" türü sorular sorulabilir.

Küçürek öykü biçiminde söylenmiş atasözleri, yazma konusunu çeşitlendirmekle kalmaz; serbest yazma, kontrollü yazma, güdümlü yazma, yenilikçi yazma, bir metinden hareketle başka bir metin oluşturma, metni kendi sözcükleriyle yeniden kurma gibi pek çok yöntemin uygulanmasına imkân tanır. Edgü'nün (1997, s. 38) ifadesiyle, küçürek öykü "okuru düşlemeye çağırır ve bir adım ötesi de yazmaya." Bu çağrı, küçürek öykü biçimindeki atasözleriyle birleştiğinde, öğrencilerin yazmaya başlama eşiğini düşürmekte; yazmayı daha "oyunlu" ve çekici hâle getirmektedir.

Ana Dili Eğitiminde Birleşimin Sağladığı Avantajlar

Dilsel Farkındalık ve Söz Varlığı Gelişimi

Atasözleri ve küçürek öyküler, dilin en yoğun, mecazlı ve estetik biçimde kullanıldığı metinlerdir. Bu metinlerle çalışmak:

-Öğrencilerin kelime dağarcığını zenginleştirir (Beyitoğlu, 2023; Erkaya, 2005; Hayran, 2017),

Çağdaş Anlatının En Yalın Hâli: Küçürek Öykü Biçimindeki Atasözleri ve Bunların Ana Dili Öğretimindeki Eğitsel İşlevi

-Dil bilgisi yapılarını (örneğin emir kipi, geniş zaman, koşul yapıları, kip-zaman ekleri) işlevsel bağlamda görmelerini sağlar,

-Deyimsel ifadeleri, dolaylı anlatımı ve metaforik dili tanıtarak dilsel sezgilerini güçlendirir (Taşdelen, 2013; Wu, 2019),

-Mecaz ile gerçek anlam ayrımını, somut örnekler üzerinden kavratır.

Küçürek öyküdeki eksiltili yapı, öğrenciyi çıkarım yapmaya zorlayarak okuma-anlama süreçlerinde üst düzey dilsel farkındalık oluşturur (Maley, 2001; Nuttall, 1996). NSM yaklaşımıyla atasözlerinin anlam bileşenlerinin çözümlenmesi, özellikle orta ve ileri seviye öğrenenler için semantik farkındalığı artıran sistematik bir araçtır (Wu, 2019). Deyimlerdeki "küçürek hikâyeleri" açmak da benzer biçimde kavram öğretimini derinleştirir (Beyitoğlu, 2023).

Kültürel Değerlerin Aktarımı ve Kimlik İnşası

Atasözleri, bir kültürün inanç sistemini, ahlaki değerlerini, örf ve âdetlerini, tarihsel deneyimlerini kısa ve yoğun bir biçimde yansıtır (Hatipoğlu, 1972; Parlatır, 2010; Taşdelen, 2013). Bu bakımdan, atasözleri üzerinden yürütülen küçürek öykü çalışmaları:

-Öğrencilerin kendi kültürel miraslarını keşfetmelerine,

-Millî ve kültürel kimliklerini güçlendirmelerine,

-Kültürel değerleri "yaşanmış tecrübe" olarak algılamalarına katkı sağlar (Hayran, 2017; Pop Zarieva & Iliev, 2016; Wu, 2019). Mesela, "Komşu komşunun külüne muhtaçtır.", "Gelin ata binmiş 'Ya nasip, kim bilir kime münasip.' demiş." gibi atasözlerinin ardındaki mikro-anlatıları yazmak veya canlandırmak, toplumsal ilişkilerin ve değerlerin somut bağlam içinde anlaşılmasını kolaylaştırır. Çok dilli ve çokkültürlü sınıflarda farklı dillerden atasözlerinin karşılaştırılması (Rusça-İngilizce, İngilizce-Çince vb.) üzerinden yürütülen çalışmalar, kültürlerarası duyarlılığı artırır ancak Türkiye bağlamına özgü uyarlamaların ve Türkçe atasözleriyle karşılaştırmalı modellerin geliştirilmesi gerekmektedir (Pop Zarieva & Iliev, 2016; Wu, 2019).

Yenilikçi Düşünme ve Eleştirel Okuma Becerileri

Küçürek öykülerin ve tahkiyeli atasözlerinin eksiltili yapısı, öğrencileri düşünmeye, anlam boşluklarını doldurmaya, alternatif senaryolar üretmeye yönlendirir (Canbaz Yumuşak, 2013; Edgü, 1997; Nardieri, 2007). Bu süreç, yenilikçi yazma ve eleştirel okuma becerilerini destekler. Öğrenciler, metinde söylenmeyenleri tahmin eder, karakterin motivasyonunu sorgular, sonu yeniden yazar. Öğretmen, "Sizce karakter neden sustu?", "Atasözündeki hayvan bu sözü hangi durumda söylüyor olabilir?", "Bu hikâyeye başka nasıl bitebilirdi?" gibi sorularla tartışmayı tetikler (Maley, 2001).

Kerim TUZCU

Hikâye anlatımının EFL bağlamında sözlü yeterliği geliştirmedeki rolünü inceleyen çalışmalar (Yan & Zhao, 2019), görsel destekli, film klipi temelli ve dijital öykülerin öğrenci motivasyonunu artırdığını, söylemsel gelişimi desteklediğini göstermektedir. Bu çerçevede, atasözlerinden yola çıkan kısa dijital öyküler, animasyonlar ve görsel küçük anlatılar için de uyarlanabilir.

Yazma Becerisinin Geliştirilmesi

Yazma, dil becerileri arasında en geç gelişen ve en çok ihmal edilen alanlardan biridir (Demirel, 2003; Yılmaz, 2006). Küçürek öykü biçimindeki atasözleri, yazma eğitiminde şu açılardan avantajlıdır:

-Kısa, ulaşılabilir, "göz korkutmayan" başlatıcılar sunmaları ile yapısal ve içeriksel çeşitlilik sağlamaları öğrenciler, uzun kompozisyon konularına göre, kısa bir atasözünden hareketle yazmaya başlarken daha az kaygı duymalarını sağlar (Krashen, 1982).

-Serbest yazma: Öğrencilerden seçtikleri bir atasözünden yola çıkarak özgürce öykü yazmaları istenir.

-Güdümlü yazma: Atasözündeki diyalog genişletilerek sahne yazdırılır.

-Kontrollü yazma: Belirli dil yapılarını (örneğin geçmiş zaman, koşul cümleleri) kullanarak atasözüne uygun bir öykü oluşturulur.

-Yenilikçi yazma: Atasözü güncellenir, tersine çevrilir ya da farklı bir bakış açısından yeniden yazılır.

Bilimsel Terim Bilinci ve Dil Duyarlılığı

Bilim alanlarında terimlerin önemi vurgulanmakta; dilsel güçlülük ve kavramsal netlik ile terim bilinci arasında doğrudan bir ilişki kurulmaktadır. Küçürek öykü ve atasözleri, yalnızca edebî değil, kavramsal yazma ve düşünme açısından da işlevseldir:

-Kısa ve yoğun metinler, öğrencinin gereksiz tekrar ve laf kalabalığından kaçınmasını sağlar.

-Bilimsel yazma eğitiminde, önce "küçük, yoğun cümlelerle düşüncüyü net ifade etme" alıştırmaları, küçürek öykü ve atasözü benzeri mikro metinlerle yapılabilir. Böylece öğrencide hem estetik hem bilimsel yazma açısından bir dil ekonomisi ve açıklık bilinci oluşur.

Çağdaş Anlatının En Yalın Hâli: Küçürek Öykü Biçimindeki Atasözleri ve Bunların Ana Dili Öğretimindeki Eğitsel İşlevi

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Tartışma

Küçürek Öykü–Atasözü Birlikteliğinin Çağdaş Anlatıya Katkısı

Küçürek öykü biçimindeki atasözleri, çağdaş anlatı anlayışında ilginç ve dikkate değer bir “dairese hareket” e işaret etmektedir. Bu hareket, edebiyatın zaman içindeki yolculuğunun bir noktada başladığı yere, yani “öz” e dönüşünü simgeler. Bir yanda modern edebiyatın hız ve tüketim çağına bir cevap olarak geliştirdiği, fazlalıklardan arınmış minimal biçimi olan küçürek öykü dururken; diğer yanda yüzyılların deneyimini damıtarak bugüne taşıyan, geleneksel sözlü kültürün minimal anlatıları olan atasözleri ve deyimler yer almaktadır. Bu iki biçimin yapısal ve işlevsel yakınlığı, geleneksel ile modern arasında verimli, sürdürülebilir ve estetik bir diyalog kurulmasını sağlamaktadır (Aksoy, 1993; Baltacıoğlu, 1994).

Bu birliktelik, çağdaş anlatı evrenine çok boyutlu katkılar sunma istidadına sahiptir:

-Mikro-anlatı potansiyelinin keşfi: Atasözlerinin yalnızca birer öğüt veya yargı değil, aynı zamanda birer mikro-anlatı olduğunun fark edilmesi, yazarları yeni küçürek öykü türü denemelerine teşvik edebilir. Bu durum, anlatı sanatında “az ile çoğu anlatma” becerisinin sınırlarını genişletecektir.

-Melez anlatı biçimlerinin gelişimi: Modern yazarlar, atasözlerinin sahip olduğu imge ve metafor zenginliğini çağdaş metinlere taşıyarak, geleneksel motiflerle modern kurgu tekniklerini harmanlayan melez anlatı biçimleri geliştirebilirler. Bu sayede, kültürel bellek modern metinler üzerinden yeniden üretilebilir.

-Anlatıbilimsel modelleme: Anlatıbilim açısından yürütülen “en küçük anlatı birimi” tartışmalarında, atasözleri ve deyimler, olay örgüsü ve karakter inşasının minimal düzeydeki işleyişini gösteren birer model olarak ele alınabilir (Beyitoğlu, 2023; Taşdelen, 2013).

Bu açıdan bakıldığında, küçürek öykü biçimindeki atasözleri, hem geçmişten bugüne uzanan anlatı zincirinin kopmaz bir halkası hem de çağdaş edebiyatın minimalizm akımıyla buluşan estetik bir köprü olarak değerlendirilmelidir (Korkmaz, 1991; Korkmaz & Deveci, 2011).

Ana Dili Eğitiminde Özgün Materyal Üretimi Açısından İşlevi

Mevcut literatür, atasözlerinin dil eğitimi bağlamındaki önemini sıklıkla vurgulamakla birlikte, Türkiye bağlamında somut ders taslakları, geçerliliği kanıtlanmış ölçme araçları ve sınıf içi uygulama örneklerinin sınırlı olduğunu göstermektedir (Hayran, 2017; Wu, 2019; Yan & Zhao, 2019). Benzer biçimde, hikâye anlatımının sözlü yeterlik üzerindeki etkisini inceleyen çalışmalar (Yan & Zhao, 2019), sürecin ölçme-değerlendirme

Kerim TUZCU

boyutunda belirgin bir boşluğa işaret etmektedir. Bu durum, kuramsal kabul ile pratik uygulama arasındaki makasın açıklığını ortaya koymaktadır.

Küçürek öykü biçimindeki atasözlerinin ana dili eğitiminde aktif kullanımı, özgün ve işlevsel materyal üretimi açısından şu katkıları sunabilir:

-Ekonomik ve erişilebilir metinler: Sınıf içi etkinlikler için kısa, yoğun, okunması ve analiz edilmesi zaman almayan, kolay çoğaltılabilir metinler sağlar. Bu durum, ders süresinin verimli kullanılmasına olanak tanır.

-Esnek içerik havuzu: Farklı yaş gruplarına (ilkokuldan üniversiteye) ve dil seviyelerine (A1'den C2'ye) göre uyarlanabilen, tematik çeşitliliği yüksek zengin bir içerik kümesi sunar.

-Çoklu ortam entegrasyonu: Dijital öykü, drama, rol oynama, görsel tasarım ve yenilikçi yazma gibi çoklu ortam etkinlikleriyle birleştirildiğinde, öğrencilerin farklı öğrenme stillerine hitap eden bütüncül ve kapsayıcı bir öğrenme ortamı sağlar (Yan & Zhao, 2019).

Ancak bu potansiyelin tam anlamıyla hayata geçirilebilmesi için, öğretmenler ve program geliştiriciler açısından kılavuz niteliğinde hazırlanmış materyal paketlerine, yaş gruplarına göre pedagojik süzgeçten geçirilmiş sadeleştirme ve seçki önerilerine, ayrıca uygulanmaya hazır etkinlik şablonlarına acil ihtiyaç duyulmaktadır.

Öğrencilerin Dilsel ve Kültürel Gelişimine Etkileri

İncelenen çalışmalar (Beyitoğlu, 2023; Hayran, 2017; Malik Al-Mutalabi, 2019; Pop Zarieva & Iliev, 2016; Taşdelen, 2013; Wu, 2019; Yan & Zhao, 2019) bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirildiğinde, küçürek öykü biçimindeki atasözlerinin öğrencilerin gelişim alanlarına çok yönlü katkılar sunduğu görülmektedir. Bu katkılar şu başlıklarda toplanabilir:

-Dilsel yetkinlik: Kelime dağarcığının zenginleşmesi, sözdizimsel yapıların kavranması ve pragmatik (edimsel) yeterliğin artması.

-Anlatım becerileri: Hem sözlü hem de yazılı anlatımda düşünceyi yoğun, etkili ve estetik bir biçimde ifade etme becerisinin gelişimi.

-Kültürel bilinç ve kimlik: Millî kültür unsurlarının tanınması, kültürel kodların çözümlenmesi ve millî kimlik inşasının desteklenmesi.

-Düşünme becerileri: Metindeki boşlukları doldurma süreciyle tetiklenen eleştirel ve yenilikçi düşünme yetisinin güçlenmesi.

Bununla birlikte, sıralanan bu katkıların büyük bir kısmı kuramsal çıkarımlara ve betimsel analizlere dayanmaktadır; alanda deneysel çalışmalar, tutum ölçekleri ve uzunlamasına (boylamsal) araştırmalar hâlâ sınırlı düzeydedir. Özellikle “kültürel değerlerin içselleştirilmesi” ve “kimlik inşası” gibi soyut ve karmaşık süreçlerin somut verilerle ölçülebilmesi için daha sistematik modellerin geliştirilmesi gerekmektedir (Wu, 2019; Yan & Zhao, 2019).

Çağdaş Anlatının En Yalın Hâli: Küçürek Öykü Biçimindeki Atasözleri ve Bunların Ana Dili Öğretimindeki Eğitsel İşlevi

Diğer Kültürlerde Benzer Minimal Anlatı Biçimleri

Wu'nun (2019) İngilizce ve Çince atasözleri üzerine yaptığı karşılaştırmalı çalışma ve Pop Zarieva ile Iliev'in (2016) farklı dillerdeki atasözlerine ilişkin incelemeleri, minimal anlatı biçimlerinin kültürlerarası karşılaştırmalara ve dil öğretimine son derece elverişli olduğunu ispatlamaktadır. Farklı dillerdeki atasözlerinin tema, mecaz, yapı ve kullanım bağlamları açısından karşılaştırılması, ana dili eğitimi bağlamında şu stratejik faydaları sağlar:

-Kültürlerarası farkındalık: Öğrencilerin kendi kültürel atasözlerini diğer dillerin (İngilizce, Almanca, Arapça vb.) atasözleriyle karşılaştırarak evrensel ve yerel değerler arasındaki farkındalığı geliştirmeleri.

-Evrensel ve yerel ayrımı: İnsanlığın ortak mirası olan evrensel durumları (aşk, ölüm, emek) ve o kültüre özgü motifleri (coğrafi, tarihî, dinî öğeler) ayırt etmeyi öğrenmeleri.

-Çok dilli etkileşim: Çok dilli sınıflarda ortak çalışmalar yürütülerek dil, kültür ve kimlik üzerine derinlikli tartışmalar yapılması ve sınıf içi kapsayıcılığın artırılması.

Bununla birlikte, mevcut çalışmalar tarandığında, Türkiye bağlamında bu tür karşılaştırmalı uygulamalara ve somut ders taslaklarına sınırlı ölçüde yer verildiği görülmektedir (Wu, 2019). Bu eksiklik, ileride yapılacak akademik araştırmalar ve proje tabanlı uygulamalar için önemli bir fırsat alanı oluşturmaktadır.

Sonuç

Bu çalışma, küçürek öykü biçimindeki atasözlerinin ana dili eğitimindeki eğitsel işlevini kuramsal ve uygulamaya dönük kapsamlı bir çerçevede tartışmıştır. Araştırma sürecinde elde edilen bulgular ve yapılan analizler neticesinde ulaşılan temel sonuçlar aşağıda özetlenmiştir:

Geleneksel ve Modernin Kesişimi: Atasözleri, çağdaş bir anlatı biçimi olan küçürek öykünün geleneksel, köklü ve asgarî hâlidir. Kısalık, yoğunluk, eksilteli yapı ve mikro-anlatı potansiyeli gibi türü belirleyen temel nitelikler hem modern küçürek öyküde hem de özellikle tahkiyeli/muhavereli atasözlerinde ortak bir payda olarak belirgin biçimde görülmektedir.

Güçlü Bir Pedagojik Araç: Küçürek öykü biçimindeki atasözleri, ana dili eğitiminde çok yönlü ve güçlü bir pedagojik araçtır. Bu biçim; okuma, yazma, konuşma ve dinleme becerilerini bütüncül biçimde geliştirmekte; öğrencilerin dilsel farkındalığını artırmakta, aynı zamanda kültürel ve ahlaki değerlerin didaktik olmayan bir yolla içselleştirilmesine katkı sunmaktadır.

Düşünme Becerilerine Katkı: Atasözlerinin küçürek öykü biçiminde kullanımı, öğrencilerin yenilikçi düşünme ve eleştirel okuma becerilerini doğrudan beslemektedir. Metindeki eksilteli yapı ve anlam boşlukları,

Kerim TUZCU

okuru/öğrenciyi pasif bir alıcı olmaktan çıkarıp aktif bir katılımcıya dönüştürmekte; tahmin etme, çıkarım yapma, yeniden yazma ve tersine çevirme gibi bilişsel süreçleri tetiklemektedir.

Disiplinlerarası Zemin: Geleneksel anlatı ile çağdaş minimalizmin kesişiminde özgün bir kuramsal alan açılmaktadır. Küçürek öykü ve atasözleri–deyimler, esasen aynı minimal anlatı mantığının tarihsel süreçteki iki farklı tezahürüdür. Bu birliktelik hem edebiyat bilimi hem dil eğitimi hem de kültür aktarımı çalışmaları açısından disiplinlerarası verimli bir zemin sunmaktadır.

Akademik ve Bilimsel Yazmaya Hazırlık: Bilimsel terim bilinci ve kavramsal netlik açısından kısa ve yoğun metinlerle çalışma, dilsel ekonomiyi öğreten bir hazırlık aşaması işlevi görebilir. Atasözleri ve küçürek öyküler gerek edebî gerek bilimsel yazma için elzem olan “az sözle açık ve net anlatım” becerisinin geliştirilmesinde etkili bir ön basamak olarak kullanılabilir.

Atasözlerini yalnızca ezberlenecek kalıplar değil, keşfedilmeyi bekleyen küçük anlatılar; küçürek öyküyü ise yalnızca modern bir tür değil, kadim sözlü kültürün çağdaş dünyadaki yankısı olarak görmek, ana dili eğitimi hem içerik hem yöntem bakımından zenginleştirecektir. Küçürek öykü biçimindeki atasözleri, dilin ve kültürün özünü saklayan bu minyatür anlatılar, öğrenciyi hem düşünmeye hem hissetmeye hem de üretmeye davet eden kıymetli birer eğitim anahtarı olarak eğitim sistemindeki yerini almalıdır.

Mevcut literatür bu biçimin önemini vurgulasa da Türkiye bağlamında sistematik öğretim modelleri, ölçünleştirilmiş ölçme araçları ve derinlemesine uygulama araştırmaları henüz istenen düzeyde değildir. Anlam çözümleme yöntemlerinin Türkçe atasözlerine uyarlanması ve kültürel bilgi kazanımını ölçen ölçeklerin geliştirilmesi, alandaki önemli bir boşluğu dolduracaktır.

Öneriler

Araştırmadan elde edilen bulgular ışığında, ana dili eğitimi, Türkçe öğretimi ve program geliştirme çalışmaları bağlamında şu önerilerde bulunulabilir:

1. Küçürek öykü biçimine yakın, diyalog içeren atasözleri ve deyimlerden oluşan özel seçkiler, öğrencilerin yaş ve dil seviyelerine göre tasnif edilerek ders kitaplarına ve yardımcı materyallere entegre edilmelidir.
2. Sınıf içi uygulamalarda, atasözünden öyküye ve öyküden atasözüne geçişi sağlayan yazma etkinlikleri; serbest, güdümlü ve yenilikçi yazma teknikleriyle desteklenmelidir. Drama, rol oynama ve dijital öyküleme gibi yöntemler sürece dâhil edilmelidir.

Çağdaş Anlatının En Yalın Hâli: Küçürek Öykü Biçimindeki Atasözleri ve Bunların Ana Dili Öğretimindeki Eğitsel İşlevi

3. Türkçe derslerinde, kültürlerarası farkındalığı artırmak amacıyla Türkçe atasözlerinin diğer dillerdeki karşılıklarıyla tema ve yapı bakımından karşılaştırıldığı etkinlikler tasarlanmalıdır.
4. Teknoloji entegrasyonu kapsamında, atasözlerinin ardındaki mikro-anlatıların kısa animasyonlar ve dijital hikâyeler şeklinde görselleştirildiği materyaller üretilmelidir.
5. Farklı eğitim kademelerindeki (ilkokul, ortaokul, lise, üniversite) öğrencilerin küçürek öykü biçimindeki atasözleriyle çalışma deneyimleri karşılaştırmalı olarak incelenmelidir.

Kerim TUZCU

Kaynakça

- Aksoy, Ö. A. (1993). *Atasözleri ve deyimler sözlüğü*. İnkılâp Kitabevi.
- Bacaklı, Y., Kapağan E., Kundakçı, M. (2016). Divanü Lügati't-Türk'ün yazılma amacı üzerine bir değerlendirme. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5 (8), 3259-3267.
- Balcı, A. (2016). *Sosyal bilimlerde araştırma: Yöntem, teknik ve ilkeler*. Pegem Akademi.
- Baltacıoğlu, İ. H. (1994). *Türk'e doğru*. Atatürk Kültür Merkezi.
- Baş, B. (2002). Türkçe temel dil becerilerinin öğretiminde atasözlerinin kullanımı. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(12), 60–68.
- Batur, Z., & Gölcü, A. (2013). Deyimlerin öğretiminde karikatürün etkisi. *Turkish Studies*, 8(13), 245–255.
- Beyitoğlu, Y. (2023). Türkçenin söz varlığına farklı bir bakış: Deyimlerde küçürek hikâyeler. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 63(1), 113–134.
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27–40.
- Bozkaplan, Ş. A. (2007). Atasözü nedir? *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, 55(2), 43–54.
- Canbaz Yumuşak, F. (2013). Küçürek öykü: Kısa öykünün kısa tarihi. *Varlık*, 1269, 17–23.
- Collie, J., & Slater, S. (1987). *Literature in the language classroom: A resource book of ideas and activities*. Cambridge University Press.
- Council of Europe. (2020). *Common European framework of reference for languages: Learning, teaching, assessment – Companion volume*. Council of Europe Publishing.
- Demirel, Ö. (2003). *Türkçe öğretimi*. Pegem A Yayıncılık.
- Eco, U. (1989). *The open work*. Harvard University Press.
- Edgü, F. (1997). *Doğu öyküleri*. Yapı Kredi Yayınları.
- Erkaya, O. R. (2005). Benefits of using short stories in the EFL context. *Asian EFL Journal*, 8, 38–49.
- Hatipoğlu, V. (1972). *Türk atasözleri ve deyimleri*. Millî Eğitim Basımevi.
- Hayran, Z. (2017). Çocuk edebiyatı ve atasözleri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(60), 52–60.
- Hemingway, E. (2002). *Death in the afternoon*. Scribner.

"Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi"
"International Journal of Humanities and Art "
[trk dergisi/2025]

e-ISSN:2757-6388

Cilt/Volume:6

Sayı/Issue:2

Çağdaş Anlatının En Yalın Hâli: Küçürek Öykü Biçimindeki Atasözleri ve Bunların Ana Dili Öğretimindeki Eğitsel İşlevi

İltar, L., & Açık, F. (2019). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde metin türlerinin sınıflandırılması ve ders kitaplarında yer alan okuma metinlerinin değerlendirilmesi. *Türkiyat Mecmuası*, 29(2).

Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayın Dağıtım.

Keskin, F. (2013). "Çok eski düş" isimli küçürek öykü bağlamında ferдин kendini ve insanlığı seçme sorunu. *Journal of Turkish Studies*, 8(8), 779–785.

Korkmaz, R. (2011). Küçürek öykü (short short story) türü. *Yeni Türk edebiyatı el kitabı* içinde. Grafiker Yayınları.

Korkmaz, R., & Deveci, M. (2011). *Türk edebiyatında yeni bir tür: Küçürek öykü*. Grafiker Yayınları.

Kramsch, C. (1993). *Context and culture in language teaching*. Oxford University Press.

Krashen, S. D. (1982). *Principles and practice in second language acquisition*. Pergamon Press.

Kurt, T. (2015). 2000-2010 arası küçürek öyküde postmodern izler [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Bartın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Lazar, G. (1993). *Literature and language teaching: A guide for teachers and trainers*. Cambridge University Press.

Lekesiz, Ö. (2001). *Yeni Türk edebiyatında öykü*. Kaknüs Yayınları.

Lomax, A. (2025). *Flash fiction: Techniques and trends in the shortest of short stories* [Yayımlanmamış doktora tezi]. University of Creative Arts.

Maley, A. (2001). Literature in the language classroom. *The Cambridge guide to teaching English to speakers of other languages* içinde (ss. 180–185). Cambridge University Press.

Malik Al-Mutalabi, H. (2019). The functions of proverbs in discourse. *Journal of Education College*, 1, 715–726.

Millî Eğitim Bakanlığı. (2019). *Türkçe dersi öğretim programı (İlkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*.

Nardieri, R. L. (2007). *Flash fiction: An anthology of very short stories*. W.W. Norton & Company.

Nuttall, C. (1996). *Teaching reading skills in a foreign language*. Heinemann.

Özcan, T. (2013). Şiirden küçürek öyküye: Anlatı tekniğinde dönüşüm. *Turkish Studies*, 8(13), 1295–1306.

Özdemir, E. (2018). *Türkçe öğretimi*. Bilgi Yayınevi.

Parlatır, İ. (2007). *Atasözleri ve deyimler I: Atasözleri*. Yargı Yayınevi.

Kerim TUZCU

Parlatır, İ. (2010). *Atasözleri*. Yargı Yayınevi.

Pop Zarieva, N., & Iliev, K. (2016). Teaching proverbs and idioms in a foreign language classroom. *KNOWLEDGE International Journal*, 15(1), 391–394.

Sever, S. (2015). *Çocuk ve edebiyat*. Tudem Yayınları.

Shapard, R., & Thomas, J. (1989). *Sudden fiction international: Sixty short-short stories*. W.W. Norton & Company.

Şahin, V. (2014). Ferit Edgü'nün öykülerinde yolculuk ve yurtsuzluk izleği. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(1), 234–250.

Tosuner, N. (1997). Çok kısa öykü için çok kısa sözler. *Adam Öykü*, 12, 40.

"Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi"
"International Journal of Humanities and Art "
[trk dergisi/2025]

e-ISSN:2757-6388

Cilt/Volume:6

Sayı/Issue:2